

Aan: NBA t.a.v. de Werkgroep Focus op Fraude
consultatie@nba.nl

Datum: 24 juli 2016

Betreft: Reactie Novak op de consultatie van de NBA discussienota "Aanpakken en bestrijden van fraude" van mei 2016.

Uitgangspunt: poortwachter functie

De Werkgroep toekomst accountantsberoep heeft gesteld dat de accountant als poortwachter bij de aanpak en bestrijding van fraude een belangrijke rol kan en moet spelen.¹ Bij dit uitgangspunt sluit Novak zich graag aan. Novak streeft er naar de relevantie van de accountant in de ogen van het maatschappelijk verkeer te vergroten. Dat is niet beperkt tot assurance, maar geldt voor de gehele openbare accountantspraktijk. Wij willen de accountant profileren als een integere poortwachter ten dienste van het maatschappelijk verkeer.

Risico op een afwijking van materieel belang

Dit uitgangspunt van de maatschappelijke verantwoordelijkheid van de accountant als poortwachter valt niet geheel samen met de functie van de accountant als financieel auditor waar de focus ligt op het risico op een afwijking van materieel belang in de verantwoording². Wel zou materialiteit een rol moeten spelen, maar dan in die zin dat het maatschappelijk verkeer van de accountant verwacht dat hij een meer dan duidelijk onbeduidende fraude op gepaste wijze aan de orde stelt.

Wettelijke vereiste van beheerste en integere bedrijfsvoering in accountantsorganisaties

Het uitgangspunt van poortwachter is ook breder dan de wettelijke vereiste van een beheerste en integere bedrijfsvoering in accountantsorganisaties, wat primair een interne organisatie kwestie lijkt te zijn³.

Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme

Het uitgangspunt lijkt wel in lijn met de Wwft, die specifiek gericht is op het voorkomen en bestrijden van witwassen en financieren van terrorisme en daardoor de integriteit van de Nederlandse financiële dienstverlening en het daarmee samenhangende vertrouwen van het publiek bevordert.⁴

Fraudebegrip

In de praktijk lopen corruptie, fraude en witwassen nog wel eens door elkaar. Corruptie is altijd fraude, fraude gaat altijd gepaard met witwassen. De scope van deze discussie is het brede fraudebegrip uit NV COS 240: een opzettelijke handeling ... waarbij gebruik wordt gemaakt van

¹ In het publiek belang, Rapport van de werkgroep toekomst accountantsberoep (2014), pagina 12.

² Dit is het startpunt van NV COS 240. Zie NV COS 240-3. Zie daartegenover het interview met Albert Röell (KPMG) in Het Financiële Dagblad van 11 juli 2016 die een onderscheid introduceert tussen financial audit en een bredere opvatting van assurance over zaken als integriteit en fraude.

³ Wta 21. Zie de brief van de AFM over corruptie en controle van maart 2016, waarin deze wettelijke vereiste als kapstok wordt gebruikt om corruptierisico's aan de orde te stellen. Uit de context blijkt echter dat het gaat om de maatschappelijke verantwoordelijkheid van de accountant.

⁴ Memo Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (WWFT), Kluwer, 2009, blz 22.

misleiding teneinde een onrechtmatig of onwettig voordeel te verkrijgen.⁵ Hierin zijn corruptie en witwassen inbegrepen.

Samenvattend: uiteenlopende regelgeving over fraude

Uit het voorgaande blijkt wel dat de accountant wordt geconfronteerd met uiteenlopende regelgeving over fraude. Deze regelgeving spreekt soms alle openbare accountants aan, soms alleen de controlerende accountant. Soms wordt van de accountant pas actie verwacht als hij fraude tegenkomt, en soms wordt van hem verwacht dat hij frauderisico's onderkent en mitigeert. De duidelijkheid voor het maatschappelijk verkeer zou er bij gebaat zijn als hier meer lijn in wordt gebracht: van een poortwachter wordt altijd een actieve houding verwacht.

Reactie op de stellingen

Stelling 1: De controlestandaarden en andere uitingen van de NBA bevatten voldoende informatie voor het maken van een professioneel verantwoorde risico-inschatting.

De invalshoek van de NV COS 240 is beperkt tot verslaggevingsfraude en doet daarmee niet volledig recht aan de poortwachter functie. Ten onrechte wordt het voorschrift om een inschatting te maken van het frauderisico en, indien zich frauderisico's voordoen, om adequate maatregelen te nemen in het werkprogramma van de accountant beperkt tot controleopdrachten⁶.

Stelling 2: Accountants mogen zich bij het detecteren en signaleren van fraude niet alleen laten leiden door kwantitatieve materialiteit.

Materialiteit in de zin van NV COS 320, kwantitatief of kwalitatief, is onvoldoende als onderscheidend criterium ten aanzien van de relevantie van fraude. Het gaat immers niet om de beslissingen die een gebruiker zou nemen op basis van de verantwoording, maar om de maatschappelijk schade die de fraude aanricht en de rol van de accountant als poortwachter. Wel kan het kwantitatieve begrip 'duidelijk onbeduidend' nuttig zijn om de noodzaak te bepalen fraudegevallen aan de orde te stellen.

Stelling 3: Er moeten algemene normen worden gesteld voor het toereikend achten van een herstelplan en voor het buiten de controlecliënt melden van fraude.

Het verschil tussen de externe meldplicht op basis van de Wwft en idem op basis van de wta is een onnodige complicatie in de regelgeving. Het zou wenselijk zijn dat externe melding plaatsvindt ongeacht het bestaan van een herstelplan; het herstelplan zou wel een rol spelen bij de follow up.

Stelling 4: Accountantsorganisaties steunen accountants voldoende bij het detecteren en signaleren van (vermoedens van) fraude.

Of er feitelijk voldoende ondersteuning is van accountants door de accountantsorganisaties is onbekend. Dat zou moeten worden onderzocht. De beperking in deze stelling tot accountantsorganisaties, voor zover bedoeld zou zijn de discussie te beperken tot wettelijke controle, is strijdig met de in de inleiding van de discussienota beschreven scope van controlerend zowel als samenstellend accountants en accountants in business.

Stelling 5: Internal auditors en accountants in business moeten, wanneer het verantwoordelijke management onvoldoende maatregelen neemt, fraude melden bij de externe accountant en de raad van commissarissen/interne toezicht.

⁵ NV COS 240-11.

⁶ NV COS 240-16; NV COS 2400-52; NV COS 4410-32.

De positie van internal auditors en accountants in business is wezenlijk anders dan die van openbaar accountant. Waar het maatschappelijk verkeer de openbaar accountant de rol van poortwachter toedicht, is het op voorhand niet duidelijk dat dit ook zou gelden voor internal auditors en accountants in business. De scope van de discussie wordt te breed door deze groepen er in te betrekken.

Reactie op de consultatievragen

Vraag 1: In hoeverre voldoen de in deze discussienota opgenomen positie en acties van accountants ten aanzien van fraude aan uw verwachtingen?

De uitwerking is te mager en te zeer geënt op bestaande regelgeving.

Vraag 2: Welke dilemma's en belemmeringen ziet u voor controlerend accountants bij het detecteren en signaleren van fraude?

De regelgeving is onnodig complex en dreigt in de praktijk nog complexer te worden door de verschillende benaderingen van fraude, corruptie en witwassen. Daarnaast is de beperking in de wta en COS 240 van fraude tot verslaggevingsfraude achterhaald omdat het maatschappelijk verkeer aan de accountant een poortwachter functie toedicht. Ten derde is het begrip materialiteit van beperkte waarde als onderscheidend criterium voor relevantie van fraude.

Vraag 3: Welke dilemma's en belemmeringen ziet u voor samenstellende accountants, internal accountants en accountants in business bij het detecteren en signaleren van fraude?

Wij beantwoorden de vraag voor openbaar accountants omdat wij van mening zijn dat de discussie hiertoe zou moeten worden beperkt (zie onze reactie op stelling 5). Het maatschappelijk verkeer heeft een verwachting ten aanzien van het functioneren van openbare accountants, dat wil zeggen alle openbaar accountants inclusief de samenstellers. Het is daarom van belang dat ook de samenstellend accountant de frauderisico's bij zijn cliënt in kaart brengt en zijn werkzaamheden waar nodig aanpast.

Vraag 4: Welke dilemma's en belemmeringen ervaart u in de praktijk als controlerend accountant/samenstellend accountant/internal auditor/accountant in business bij het detecteren en signaleren van fraude? (Geef in uw antwoord a.u.b. aan welke functie op u van toepassing is)

Wij beantwoorden de vraag voor openbaar accountants omdat wij van mening zijn dat de discussie hiertoe zou moeten worden beperkt (zie onze reactie op stelling 5). Het doen van een fraudemelding op basis van de wta wordt in de praktijk bezwaarlijk gevonden. De accountant is geneigd een Wwft-melding te doen en het daarbij te laten. Om deze ongewenste situatie te veranderen zou de verschillende meldingsplichten moeten worden teruggebracht tot één en zou de 'escape' van het herstelplan dienen te vervallen.

Voor de samenstellende accountant is de afstand tussen de cliënt en de accountant aanmerkelijk kleiner dan voor de controlerende accountant. Dit betekent dat fraude als lastiger bespreekbaar wordt ervaren zeker daar waar sprake is van DGA (aandeelhouder/directeur ineen en sprake van directiefraude). Het is belangrijk in de voorlichting naar mkb-accountants hier specifiek aandacht aan te besteden. Daarnaast is het belangrijk in de nota "Aanpakken en bestrijden van fraude" er naar te streven dat de samenstellende accountant zich comfortabeler kan voelen via tools om fraude te bespreken.

Vraag 5: Op welke wijze kunnen de genoemde dilemma's en belemmeringen volgens u worden weggenomen?

De regelgever zou de verplichtingen tot externe melding op basis van Wta en Wwft moeten gelijktrekken en de 'escape' van een herstelplan elimineren. Heeft melding eenmaal plaatsgevonden, dan kunnen alle partijen, waaronder de accountant, een rol spelen bij het implementeren en monitoren van een herstelplan. Zie ook onze reactie op vraag 4.

Vraag 6: Hoe kan het risico beheerst worden, dat de accountant loopt in een conflictsituatie met zijn cliënt/werkgever bij het melden van fraude of indien de cliënt/werkgever weigert een redelijk herstelplan uit te voeren?

Het risico voor een openbaar accountant is in zoverre beperkt dat het verlies van 1 cliënt te dragen zou moeten zijn. Dat kan heel anders liggen wanneer het gaat om mogelijk verlies van je betrekking door een conflict met je werkgever.

Aan de andere kan is het probleem voor de samenstellend accountant groter. Op het moment dat er discussie ontstaat bij samenstelopdrachten weet de accountant dat de opdrachtgever te allen tijde bij een partij terecht kan die wel mee wil werken. De middelen die de samenstellend accountant ter beschikking staan om te acteren zijn beperkt. De vraag is hoe we dit praktisch aanpakken?

Vraag 7: Welke andere maatregelen acht u noodzakelijk om accountants hun rol als poortwachter bij de aanpak en bestrijding van fraude te kunnen laten vervullen?

De poortwachter functie van de accountant ten aanzien van fraude, corruptie en witwassen dient te worden vastgelegd in nieuwe wetgeving die los staat van de (wetgeving ten aanzien van de) rol van de accountant bij het samenstellen en controleren van verantwoordingsinformatie.

Vooruitlopend daarop kan de NBA één handreiking opstellen voor fraude, waarin begrepen de huidige handreiking Wwft en de voorgenomen handreiking corruptierisico's.

In de discussienota wordt expliciet aandacht gevraagd voor het collegiaal overleg. Dit zou wat Novak betreft nog krachtiger benoemd willen hebben. Het collegiaal overleg zou wederom als verplicht gesteld dienen te worden. In het kader van "Aanpakken en bestrijden van fraude" is in onze ogen het collegiaal overleg de enige borging voor de samenstellende accountant om het signaleren en melden van fraude bij zijn/haar klant niet in de weg te staan.

Den Haag, 24 juli 2016

Novak
G.H.A. Ham
Directeur
g.ham@novak.nl
06 51186741